

Til:

Social- og Boligstyrelsen

Holmens kanal 22

1060 København K

att. Specialkonsulent Signe Maria Trane-Andersen, siml@sbst.dk

07.01.2025

Vedr. høring over cirkulære om ændring af cirkulære om kunstnerisk udsmykning af statsligt byggeri m.v. (kunstcirkulæret), j.nr. 2024-11768.

Arkitektforeningens bemærkninger:

Den bagvedliggende bevæggrund bag Statens cirkulære om kunstnerisk udsmykning i statsligt byggeri mv. (kunstcirkulæret) er sikringen af vigtige idealer: at give alle borgere adgang til kunst, at højne kvaliteten af det byggede miljø og at skabe indtjeningsmuligheder for udøvende kunstnere. Såvel de bundne som de ubundne kunstarter er afgørende for at udvikle og skabe miljøer, hvor mennesker trives, og kunst kan dermed være med til at skabe stolthed, identitet og tilhørsforhold, som er væsentlige aspekter for menneskers tilknytning til steder og institutioner. Kunst giver kort fortalt noget tilbage til brugerne af bygningerne. Det giver på alle måder mening, og det støtter Arkitektforeningen fuldtone op omkring.

Kortsigtet og uhensigtsmæssig politik

I Danmark er Kunstcirkulæret et effektivt redskab der sikrer, at kunst bliver indtænkt som del af arkitekturen, og at der er økonomi til at realisere kunst i hele den statsligt ejede og forvaltede bygningsmasse. I det lys er vi forundrede over, at regeringen med et pennestrøg og uden klar begrundelse sløjfer kunstnerisk udsmykning i Forsvarets bygninger for en 10-årig periode.

Vi forstår for så vidt godt det politiske signal om at ville prioritere forsvarets ressourcer ubeskåret til det primære forsvar i en tid, hvor vi i de kommende år vil investere hidtil usete milliardbeløb i oprustning. Men er det ikke – blandt alle statens bygninger – netop Forsvarsministeriets bygninger, man bør opprioritere al den stund, at man overhovedet har et kunstcirkulære og tror på det? At skabe fysiske rammer af høj kvalitet er at drage omsorg for sine ansatte. Det mener vi nok, at forsvarets ansatte fortjener i de kommende år.

Vi er derfor yderst bekymrede over, hvad dette skridt vil danne af præcedens næste gang man i en politisk forligskreds har behov for at sende et signal. Det er en meget uhensigtsmæssig måde at behandle den statslige bygningsmasse på at indføre en sådan stop-go beslutning. Også i betragtning af, at statslige bygninger ofte skifter ejer-ministerium.

Behov for perspektiv og professionalisme

Accentueret af dette forslag, som vi stiller os kritisk og undrende overfor, mener Arkitektforeningen, at der er behov for at nytænke, hvordan staten sikrer de optimale rammer for udmøntningen af de midler, den afsætter til kunst i det byggede miljø. Vi vil i den sammenhæng minde om, at der reelt er vide muligheder for, hvordan 1%-reglen, dvs. princippet om at afsætte et procentbeløb af budgettet til byggeri og anlæg, kan formuleres og implementeres. Det er vores erfaring, at de statslige bygherrer i dag udmønter kunstcirkulæret som en delopgave, der ledelses- og ressourcemæssigt er underprioriteret.

En fremtidig tilgang, hvor kunstmidler fordeles efter efterspørgsel og behov, kunne hæve barren fagligt set og øge værdiskabelsen af de samlede midler, vi bruger i den statslige bygningsmasse. Det kunne også sikre en stærkere lokal opbakning. Her kan Danmark med fordel lade sig inspirere af Norge og Sverige, der har professionelle organisationer, som eksempel Statens Konstråd i Sverige, der producerer kunst i statsligt byggeri i dialog med statslige bygherrer, skaber og udbreder viden og varetager særopgaver fx udviklingsprojekter på kulturområdet, for den svenske stat. Det sikrer opbygning af kompetence, kontinuitet i arbejdet og bedre betingelser for udvikling af kunst i det byggede miljø.

Samtidig er det Arkitektforeningens opfattelse at man med en holistisk og tværfaglig tilgang mellem kunst, arkitektur og landskab kan udvikle bedre byer, byrum og bygninger. Et eksempel på den tilgang findes i EU's New European Bauhaus-initiativ og også i vores naboland Sverige, der i 2018 vedtog arkitektur- og designpolitikken *Politik för gestaltad livsmiljö*. Politikken handler om, hvordan byer og steder udformes og påvirker menneskers sundhed og trivsel, og omfatter arkitektur, kunsthåndværk, design, kunst og kulturmiljø, med det mål at skabe bæredygtige og æstetisk tiltalende miljøer at bo og arbejde i.

Vi vil dermed opfordre styrelsen til at en dybere analyse af og et eftersyn af, hvordan 1%-reglen indrettes mere hensigtsmæssigt fremadrettet i statslig regi.

Vi stiller os meget gerne til rådighed for yderligere dialog og input herom.

/

Kontakt:

Tobias Zacho Larsen

Politisk direktør

tzl@arkitektforeningen.dk

Tlf. 2557 2104

Høringssvar fra Billedkunstnernes Forbund til:

j.nr. 2024-11768 - Høring over cirkulære om ændring af
cirkulære om kunstnerisk udsmykning af statsligt byggeri m.v.
(kunstcirkulæret)

Dato: 17-12-2024

Billedkunstnernes Forbund skal hermed udtrykke vores kritik af forslaget om at undtage forsvaret fra de gældende regler om kunstnerisk udsmykning. Vi anerkender, at der kan være behov for at optimere udgifter og fokusere på forsvarseffektivitet, i den svære tid som verden befinder sig i, men vi mener, at dette forslag, hvis det bliver vedtaget, vil få vidtrækkende negative konsekvenser både for kunstens rolle i det offentlige rum og for kulturarven i Danmark. Det ansvar, staten har for fremme og værne om kunsten, er ikke noget, der bør fraviges i vanskelige tider. Tværtimod, er det netop i disse perioder, vi har brug for kunsten til blandt andet at minde os om, hvad vi kæmper for - de værdier og den kultur, som gør os til et samfund.

Kunstens værdi i det offentlige rum

Kunstnerisk udsmykning har en essentiel rolle i det offentlige rum. Kunst skaber et fællesskab, en identitet og en kulturel refleksion, der bidrager til vores forståelse af samfundet og dets værdier. Forsvarsinstitutioner, som ofte er centrale for både nationale symboler og forbundet med stor offentlig opmærksomhed, bør ikke undtages fra muligheden for at være en del af denne kulturelle dialog. At fjerne kunstnerisk udsmykning fra forsvarets bygninger og anlæg vil reducere den visuelle og kulturelle rigdom i vores offentlige rum og give et signal om, at kunsten er mindre vigtig i nogle af de mest symboltunge institutioner i vores samfund. Forsvaret skal kunne afspejle et samfund, der både er funktionelt og kreativt, og som forstår værdien af kunst i en demokratisk kontekst.

Kunstens demokratiske rolle i forsvaret

Forsvarets bygninger og områder skal ikke kun opfattes som funktionelle enheder for militær aktivitet, men som institutioner, der er en del af det bredere samfund. Kunstnerisk udsmykning har en demokratiserende funktion ved at udtrykke og kommunikere samfundets værdier. For eksempel kan kunst i militære omgivelser være med til at understrege vores fælles humanistiske værdier, samtidig med at den udfordrer og provokerer til eftertanke om magt, krig og fred. At undtage forsvaret fra reglerne om kunstnerisk udsmykning risikerer at skabe et skel mellem den åbne, offentlige kultur og de institutioner, der bærer et stort ansvar for samfundets sikkerhed. Kunst er en vigtig medspiller i at sikre, at samfundets

komplekse opgaver ikke kun ses i et teknisk og militært perspektiv, men også i et etisk og kulturelt perspektiv.

Økonomiske hensyn og kunstens finansiering

Forligskredsen begrundet undtagelse fra kunstcirkulæret som nødvendige for at sikre økonomisk effektivitet, men det er vigtigt at understrege, at kunstnerisk udsmykning på ingen måde udgør en betydelig del byggebudgettet. Undtagelsen af forsvaret fra reglerne risikerer at skabe en negativ præcedens, hvor kunstneriske projekter i det offentlige rum generelt bliver nedprioriteret på baggrund af økonomiske overvejelser. Det vil kunne have langvarige konsekvenser for både kunstneres arbejdsforhold og den offentlige opfattelse af kunstens værdi. Beslutning om at undtage forsvaret fra kunstcirkulæret synes at være taget på et spinkelt grundlag, hvor kunstens rolle og forankring på kaserne ikke er blevet undersøgt. Hvis ordningen er mangelfuld, bør den opdateres. Herved kunne det sikres, at kunsten netop er forankret lokalt og i resonans med personellet behov og hverdag.

Den kunstneriske udsmykning kan også have økonomiske gevinster, fordi den kan bidrage til at skabe et mere inspirerende og helende miljø for de personer, der arbejder og opholder sig i disse bygninger. Kunst kan dermed også ses som en investering i både den psykiske trivsel og produktivitet i de institutioner, der benytter den.

Kunstnernes rolle og rettigheder

Som organisation, der repræsenterer kunstnere, ser vi det som vores ansvar at understrege, at undtagelsen af forsvaret fra reglerne om kunstnerisk udsmykning også underminerer kunstneres mulighed for at få adgang til offentlige udsmykningsprojekter. Kunstnere, der specialiserer sig i offentlige udsmykninger, er afhængige af, at der er en kulturpolitisk støtte til at sikre, at kunst kommer til udtryk i vores samfund. Dette forslag risikerer at fjerne en vigtig arena for kunstneres arbejde og skabe et klimaforandret arbejdsmarked, hvor der er færre muligheder for offentlig kunst.

Forslag til løsning

Vi opfordrer i stedet til, at regeringen og partierne bag forsvarsforliget undersøger alternative løsninger, der kan sikre både kunstens tilstedeværelse i forsvaret og de nødvendige hensyn til økonomi og funktionalitet. En mulig løsning kunne være at stille krav om, at kunstnerisk udsmykning i forsvaret skal ske på en måde, der er både økonomisk forsvarlig og som skabes i tæt dialog med berørte personalegrupper. På den måde kan kunsten fortsat spille en vigtig rolle i forsvaret og i samfundet som helhed.

Billedkunstnernes Forbund, 17. december 2024

Aarhus d. 8/1 2025

Høringssvar vedrørende ændring af kunstcirkulæret – undtagelse af Forsvarsministeriets område i perioden 2024-2033

KUFA – Kunstnernes Fagforening – ønsker hermed at udtrykke sin dybe bekymring og klare modstand mod det foreslåede udkast til ændring af cirkulære om kunstnerisk udsmykning af statsligt byggeri. Forslaget om at undtage Forsvarsministeriets område fra kunstcirkulæret i perioden 2024-2033 vil ikke blot føre til nedlæggelse af kunstnerarbejdspladser, men også undergrave kunstens betydning i det danske samfund.

Kunstens afgørende rolle i en tid med kaos og polarisering

Kunst er ikke kun æstetik – den er en vigtig del af vores samfunds kritiske dialog, sammenhængskraft og identitet. I en tid præget af global usikkerhed, konflikter og polarisering er kunstens stemme vigtig som en påmindelse om, hvad vi som samfund kæmper for: frihed, demokrati og humanistiske værdier – de samme værdier, som Forsvaret har til opgave at beskytte.

Forslaget om at fjerne kravet om kunstnerisk udsmykning i Forsvarets byggeprojekter er et stort skridt i den forkerte retning. Det fremstår som om, kunst er noget, der kan spares væk snarere end en kerneværdi – en opfattelse, som vi som nation ikke bør repræsentere.

Kunst i Forsvaret kan bidrage til refleksion, styrke moral og skabe visuel sammenhæng i komplekse og krævende rammer.

Økonomisk og symbolsk værdi af kunstnerisk udsmykning

Den nuværende ordning med 1,5 % af byggesummen til kunstnerisk udsmykning er i det store sammenhæng en besked, men en vigtig investering i den danske kunstnerstand og samfundets kulturelle rigdom.

Ved at undtage Forsvarsministeriets område fra denne ordning fjerner man muligheden for at integrere kunst i forsvarsrelaterede miljøer, hvor dens betydning spiller en stor rolle men også en vigtig indtægtskilde for danske kunstnere. Set fra arbejdsmarkedsperspektiv vil forslaget få direkte konsekvenser for kunstnere, som i forvejen arbejder under vanskelige økonomiske vilkår.

KUFA - KUNSTNERES FAGFORENING

Kochsgade 31D, 2. sal, DK-5000 Odense C | Træffetid: Man – tors. kl. 10 – 14
Telefon: 6617 9758 | Mail: kontakt@kufa.dk | www.kufa.dk

Det er en bevægelse i den forkerte retning, når vi – som Kulturminister Jakob Engel-Schmidt understregede i den kulturpolitiske redegørelse fra maj 2023 – bør prioritere kunst og kultur som en central del af vores nationale strategi. Ministeren har udtrykt det klart: ”Vi ser en verden i konstant forandring i disse år. Derfor har vi brug for noget at holde os fast til – noget der samler os og binder os sammen som folk og land. Det gør vores fantastiske kulturliv, som netop er en af grundpillerne i det danske samfund.”

Kunstens rolle i Forsvaret

Kunst i statsligt byggeri, herunder forsvarsbyggeri, er en værdibærer. Kunstnerisk udsmykning kan styrke sammenhængen mellem Forsvarets mission og de mennesker, som lever og arbejder inden for dets rammer. Den bidrager til at skabe meningsfulde omgivelser, der kan inspirere, trøste og motivere – også i militære sammenhænge.

KUFA anbefaler derfor, at man fastholder kunstcirkulærets gældende regler for Forsvarsministeriets område. Hvis dette ikke kan imødekommes, bør der undtagelsesvis afsættes en reduceret procentdel af byggesummen til kunstnerisk udsmykning i den afgrænsede periode.

Afsluttende bemærkninger

KUFA opfordrer de politiske beslutningstagere til at genoverveje dette forslag. I en tid, hvor Danmark skal stå stærkt som en nation, der værner om demokratiske værdier og kulturel arv, er det afgørende, at kunsten ikke tilsidesættes, men tværtimod får større vægt.

Vi opfordrer til, at kunstens rolle anerkendes som en nødvendig investering i vores fælles fremtid – også i forsvarsregi.

Med venlig hilsen - på vegne af KUFA's Forretningsudvalg

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'Signe Klejs', is placed above the printed name.

Signe Klejs
Forperson for KUFA – Kunstnernes Fagforening

KUFA - KUNSTNERES FAGFORENING

Kochsgade 31D, 2. sal, DK-5000 Odense C | Træffetid: Man – tors. kl. 10 – 14
Telefon: 6617 9758 | Mail: kontakt@kufa.dk | www.kufa.dk

**Statens
Kunstfond**

8. januar 2025

Høringssvar fra Statens Kunstfond / j.nr. 2024-11768:

På vegne af Statens Kunstfond fremsender vi her høringssvar vedrørende udkast til cirkulære om ændring af cirkulære om kunstnerisk udsmykning af statsligt byggeri m.v. (cirkulære nr. 9067 af 17. februar 2004).

Af forslaget til ændringscirkulæret fremgår det, at cirkulærets § 1 ikke skal gælde for Forsvarsministeriets område i perioden 2024-2033. Forsvarets nybyggeri undtages derfor i perioden 2024-2033 fra kunstdcirkulæret, hvor der inden for byggebevillingen i forbindelse med statsligt byggeri skal afsættes et beløb til kunstnerisk udsmykning, såfremt håndværkerudgifterne ekskl. moms overstiger 1 mio. kr.

I Statens Kunstfond har vi en rådgivende rolle i relation til kunstdcirkulæret. Derfor kunne vi have ønsket os, at man havde haft en interesse i at høre vores holdning til undtagelsen af cirkulæret tidligere. Så meget desto mere god grund til at give vores mening tilkende i dette høringssvar.

I sin nytårstale 2025 sagde statsminister Mette Frederiksen, at vi som land skal opruste på den danske måde. Vi mener, at den danske måde netop er at lade det funktionelle og æstetiske gå hånd i hånd – også når det handler om Forsvarets bygninger. I Forsvarsforliget 2024-2033 understreges det, at det er en prioritet, at opgaveløsningen kommer samfundet til gavn både i Danmark, i Grønland og på Færøerne. Men hvad vil gavn egentlig sige? Er gavn alene funktionalitet, eller er det også bygninger, der giver glæde for brugerne langt ind i fremtiden?

De ansatte i Forsvaret står over for udfordringer af eksistentiel og psykologisk karakter. Det gælder både de soldater og det personel, der trænes til krigsdeltagelse. Det gælder de udsendte, der ofte vender hjem med sår på krop og sind, og det gælder de pårørende, der står på sidelinjen til lemlæstelse, død og voldsomme psykiske udfordringer. Kunsten giver mulighed for at komme det allersværeste i møde og forstå og rumme de største eksistentielle kriser. Kunsten samler os i fællesskab og minder os om, at vi ikke er alene om tab, smerte og glæde.

Det er klart, som soldaterne selv understreger, at det er vigtigt, at toiletterne fungerer, og at der er en hel uniform til alle. Men kunsten er ikke et lag flødeskum, der lægges ud over det funktionelle. Ideen med kunstdcirkulæret er, at kunsten integreres i bygningerne fra start og giver dem mere end en praktisk funktion, som vores soldater fortjener og kan have brug for.

I Forsvarsforliget 2024-2033 understreges det også, at veteraner anerkendes og behandles værdigt, når der er brug for støtte. Indsatsen for veteranerne skal fortsættes og udvikles, så veteraner får den hjælp og støtte, som de har krav på. Også her kan kunsten spille en vigtig rolle. Den taler ind de steder, hvor ord ikke rækker. Den kan arbejde med det sværeste, give håb og løfte sindet, men også turde være direkte i sit sprog. Kunsten kan behandle det, der ellers nærmest er umuligt at tale om.

Det samme gælder for de pårørende; mindesmærker for afdøde soldater er vigtige, og deres udformning som kunstværker er også en måde at vise respekt for de mennesker, der mister deres kære til krig.

Når Forsvaret bygger, bør det ikke betragtes som en kortsigtet praktisk foranstaltning i en krisetid. Der skal i stedet bygges bæredygtige bygninger, som vil blive stående langt ud i fremtiden. Hvis vi ser historisk på byggerier i Forsvaret, træder de bygninger, hvor æstetik og kunst er prioriteret – fx Frederiksberg Slot, Kastellet og Holmen – stærkt frem i manges bevidsthed.

Vi så gerne, at cirkulæret, der undtager Forsvaret for at integrere kunst i sine byggerier i forligsperioden, bliver opgivet – eller at forsvarsministeren, som det formuleres i forliget, "inddrager forligspartierne løbende ved behov for at foretage tilpasninger af forligsinitiativer" og gentænker den kunstneriske indsats i styrkelsen af de mentale behov i Forsvaret.

På vegne af bestyrelsen for Statens Kunstfond

Bestyrelsesleder for Statens Kunstfond Merete Pryds Helle

Udvalgsleder for Legatudvalget for Billedkunst Anja Franke